

## Životné jubileá

### K životnému jubileu RNDr. LIBUŠI PACLOVEJ

Ako keby to bolo len včera, čo sme si v rodine Paclovcov v Bratislave v Horskom parku pripomínali šesťdesiatku našej Libušky. Tohto roku má už o neuveriteľných 20 rokov viac a za osobnou gratuláciou by sme museli cestovať až na malebnú Českomoravskú vrchovinu, do malého mestečka Červená Řečice. Tá je už 15 rokov jej novým domovom, kde žije s celou svojou početnou rodinou. A preto milá Libuška, prijmi aspoň na diaľku čo najsrdečnejšiu gratuláciu od tých, ktorí Ťa majú radi a často spomínajú na chvíle, strávené spoločne v teréne „v čase i nečase“...

Zanietená ochranárka, botanička, RNDr. Libuše Pačlová (rodená Odložilíková) sa narodila 9. januára 1928 v Poprade. Jej cesta k botanike bola trochu kľukatá, hoci už v detstve, na výletoch s rodičmi sa učila poznávať kvetenu Tatier a ich podhoria. Neskôr, pri horolezeckých túrach si obzvlášť zamilovala majstrov v prežití – húževnaté rastliny najvyšších tatranských štítov. Na Prírodovedeckú fakultu UK v Bratislave bola prijatá až 4 roky po maturite a len na diaľkové štúdium. Po viacerých zamestnaniach v Tatrách (v hoteliérstve, zdravotníctve a záhradníctve) zakotvila v Tatranskom múzeu v Poprade, ktoré sa stalo r. 1957 základňou novozriadeného Múzea Tatranského národného parku. Tam pracovala ako botanička až do roku 1966. V múzeach sa zoznámila s mnohými významnými osobnosťami. K prvým patrili zanietení bojovníci za ochranu prírody doc. dr. Ján Futák a manželia dr. Zofia Radwańska-Paryska a Witold H. Paryski zo Zakopaného, výborní horolezci a autori monumentálnej encyklopédie o Tatrách (Wielka Encyklopedia Tatrzańska, 1995). Pod vedením Paryskowcov sa L. Pačlová a jej priateľka Božena Mrhová zúčastnili súpisu flóry Gerlachovského, Lomnického a Ladového štítu. Tým sa v päťdesiatych rokoch minulého storočia nviazalo na výskum flóry a vegetácie subniválneho stupňa Vysokých Tatier, ktorý bol prerušený vojnovými udalosťami. L. Pačlová spoločne s B. Mrhovou a neskôr aj s manželom Jiřím vystúpili na 80 tatranských štítov a získali tisíce floristických údajov. Na ich základe bolo možné jednoznačne potvrdiť názor Prof. B. Pawłowského z Krakowa, že vo Vysokých Tatrách približne od nadmorskej výšky 2 300 metrov sa nachádza subniválny vegetačný stupeň, dovtedy na Slovensku neuznávaný. Túto problematiku L. Pačlová podrobne riešila v diplomovej práci Rastlinstvo najvyšších štítov Vysokých Tatier (1962) a neskôr aj v rigorózne práci Príspevok k flóre subniválneho stupňa Vysokých Tatier (1974). Publikovala ju v Zborníku TANAPu pod názvom Rastlinstvo subniválneho stupňa Vysokých Tatier (1977, 1979). Aj v niekoľkých ďalších článkoch poukazuje na súlad výsledkov botanického výskumu s údajmi geografov M. Končeka a V. Briedoňa (1959) a M. Lukníša (1973). Svoje práce vo Vysokých Tatrách oprela aj o štúdium flóry a vegetácie subniválneho a niválneho stupňa v rakúskych a švajčiarskych Alpách a v nórskom pohorí Jotunheimen. Z jej ďalších významných publikácií spomenieme ešte napr.: Neue Höhenmaxima der Gefäßpflanzen in der subnivalen Stufe der Hohen Tatra (Vysoké Tatry) (1971) a Antropické vplyvy na rastlinstvo subniválneho stupňa Vysokých Tatier a návrh na ich elimináciu (1979). Okrem toho je spoluautorkou publikácie Veľká kniha rastlín, minerálov a skamenelín (1980), autorkou 13 samostatných štúdií v Zborníku prác TANAPu a radu floristických a ochranárskych článkov v časopise Tatry. V súčasnosti je členkou autorského kolektívu botanikov, ktorý pripravuje do tlače kapitolu o cievnatých rastlinách pre obsiahlu encyklopédiu TATRY (vyd. Baset).

Ako pracovníčka múzea sa L. Pačlová zúčastnila na komplexnom prírodovednom výskume Doliny Siedmich prameňov (Belianske Tatry), vedenom doc. dr. J. Šmardom a prof. dr. E. Hadačom. Doc. Šmardovi asistovala aj pri výskume vegetačných pomerov Spišskej kotliny.

Od roku 1966 až do odchodu do dôchodku pracovala L. Pačlová na Katedre geobotaniky UK ako samostatný odborný pracovník. Tri roky prednášala ochranu prírody, viedla viaceré preddiplomové práce vo Vysokých a Západných Tatrách a zúčastňovala sa na výskumných projektoch katedry. Objavila

nové lokality viacerých vzácných tatranských rastlín (napr. *Bucegia romanica*, *Pulsatilla vernalis*, *Ranunculus pygmaeus*, spoločne s A. Šoltésovou *R. reptans*, atď.). Spolu s A. Murínom opísala nový taxón pre vedu – *Ranunculus altitatrensis* (2002). Zberom vysokohorských taxónov prispela aj do publikácie Karyotaxonomický prehľad flóry Slovenska (1987).

L. Pačlová má obrovské zásluhy nielen na poznaní subniválnej flóry a vegetácie Tatier, ale aj na poli ochrany tatranskej prírody. Zúčastnila sa na tvorbe Koncepcie Tatranského národného parku (1962), je spoluautorkou Červenej listiny endemických, chránených a ohrozených taxónov flóry TANAPu (1994), Červenej knihy ohrozených a vzácných druhov rastlín (zv. 5, 1999) a návrhov na štátne prírodné rezervácie v TANAPe. Aktívne bojovala proti výstavbe nezmyselných stavieb vo vysokohorskom prostredí. Ochranu prírody propagovala aj početnými vystúpeniami v rozhlase a televízii. Svoj názor sa nikdy nebála povedať nahlas, bez ohľadu na možné dôsledky. Jednou z jej posledných ochranných aktivít je založenie pracovnej skupiny *Saxifraga* pri SZOPK Vysoké Tatry (2005), ktorej úlohou je ochrana subniválnej flóry Lomnického štítu. Vyše polovicu členov skupiny tvoria pracovníci SAV, SHMÚ a Tatranských lanových dráh. Charizma a entuziazmus Libuše tak nadechli a presvedčili týchto, väčšinou technicky zameraných „tvrdých chlapíkov“, že sa z nich stali nadšení ochrancovia jedinečnej vrcholovej flóry „Štítu“.

Mali sme to šťastie, že sme mohli ísť s Libušou viackrát do terénu (druhej autorke bola L. Pačlová aj vedúcou preddiplomovej práce). Každý tento terén bol pre nás veľkým obohatením – ako po stránke odbornej, tak po stránke ľudskej. Obdivovali sme jej vedomosti, jej neúnavnosť a vytrvalosť, láskavosť, obetavosť, ľudský prístup ku každému a najmä zachovanie kľudu v kritických situáciách, v neposlednom rade jej odvahu postaviť sa proti autoritám, ak išlo o ochranu prírody. Jednou z Libuškiných vlastností, súvisiacich s jej húževnatosťou a potrebou po stále hlbšom poznávaní bolo aj to, že sa v teréne snažila maximálne využiť čas. Znamenalo to, že sa pracovalo doslovne od vidím do nevidím a až potom sa končilo a začal sa často niekoľkohodinový zostup do chaty. Väčšinou to bolo už za svitu mesiaca alebo baterky ... Pracovalo sa takmer za každého počasia, výnimkou bol snád len vytrvalý lejak alebo husté sneženie. Studený vietor a teploty len pár stupňov nad nulou neboli prekážkou, prešlo sa na režim tzv. „deviatkových“ zápisov (museli sme mať oblečených najmenej 9 vrstiev, aby sme pri zapisovaní spoločenstva neprechladli na smrť ...). Vtedy sme mali niekedy trochu zmiešané pocity a veľmi nám nebolo do smiechu, dnes vidíme, že to boli úžasné a neopakovateľné chvíle, na ktoré sa nezabúda ...

V predchádzajúcich riadkoch sme spomenuli len malú časť výsledkov vedecko-výskumnej, ochrannárskej a výchovnej práce L. Pačlovej, ktoré dosiahla vďaka svojej láske k prírode, nadšeniu a vytrvalosti. Húževnatosť a nezdolná vôľa jej pomáhajú prekonávať zdravotné problémy a dlhú cestu z Červenej Řečice aj dnes, takže napriek vysokému veku sa každoročne vracia do svojich milovaných Tatier k svojim milovaným subniválnym rastlinám. Libuška, nech Ťa ešte mnoho rokov, pri dobrom zdraví, víta východ slnka spoza Kriváňa!

EVA LISICKÁ & ZUZANA DÚBRACOVÁ